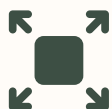

RĖKOMENDACIJOS TĖVAMS (GLOBĖJAMS) IR SU VAIKAIS DIRBANTIEMS SPECIALISTAMS

Tėvai (globėjai) ir su vaikais dirbantys specialistai atlieka svarbų vaidmenį anksti atpažįstant galimą nepilnamečių įtraukimą į rizikingas ar neteisėtas veiklas. Siekiant užtikrinti veiksmingą prevenciją, svarbu atkreipti dėmesį į veiksnius, kurie gali didinti vaiko pažeidžiamumą susidūrus su verbavimu elektroninėje erdvėje, laiku pastebėti elgesio pokyčius ir užtikrinti saugią aplinką pagalbos paieškai.

I. Kas didina vaikų pažeidžiamumą susidūrus su verbavimu (rizikos veiksniai)

- **Finansinis pažeidžiamumas:** siekis greitai užsidirbti, skolos, impulsyvus vartojimas, priklausomybė nuo pirkinių ar žaidimų.
- **Socialiniai sunkumai ir ribotas bendravimas:** socialinė izoliacija, patyčios, konfliktai šeimoje, santykių krizės, vienišumas.
- **Priežiūros trūkumas:** daug laisvo laiko ir ribota suaugusiųjų priežiūra (atostogos, po pamokų).
- **Intensyvus buvimas internete:** aktyvus dalyvavimas uždaroje grupėse, anonimines platformose ar žaidimų bendruomenėse.
- **Rizikingas elgesys:** ankstesni nusižengimai, impulsyvumas, polinkis rizikuoti, nuotykių ar stiprių įspūdžių paieška.

II. Galimi požymiai, kad vaikas gali būti užkalbintas / įtraukiamas

- **Nepagrįsti materialiniai pokyčiai:** staiga atsiradę pinigai, nauji daiktai ar mokamos („premium“) paslaugos be aiškaus paaiškinimo.
- **Padidėjęs slaptumas telefone:** keičia slaptažodžius, slepia ekraną, ištrina pokalbius, naudoja slaptus pokalbius, naujas paskyras.
- **Ryšiai su nepažįstamais asmenimis:** atsiranda naujų neaiškių kontaktų, su kuriais intensyviai bendrauja. Mini, kad turi „susitikti“, „kažką paimiti“, „kažką perduoti“, bet negali aiškiai paaiškinti, su kuo ir kodėl.
- **Pasikeitę naudojimosi internetu įpročiai namuose:** aktyviai bendrauja naktimis, staigus poreikis nuolat būti prisijungus, stiprios emocinės reakcijos, jei negali naudotis telefonu ar internetu.
- **Pasikartojantis išėjimas iš pamokų ar veiklų:** dažnai išeina „paskambinti“, „susitikti“, dingsta trumpam be aiškos priežasties.
- **Neįprastas domėjimasis konkrečiais objektais ar jų veikimu,** pvz., pradeda rūpėti infrastruktūra, apsaugos priemonės, transporto judėjimas, institucijų ar pareigūnų veikla.

III. Kaip kalbėtis su vaiku (pagrindiniai principai)

- **Kalbėkite ramiu tonu, be kaltinimų.** Venkite skubotų draudimų, moralizavimo ar telefono atėmimo kaip pirmos reakcijos – tai gali paskatinti vaiką slėpti informaciją ir nutraukti bendravimą. Tikslas – sudaryti saugią aplinką, kad vaikas pasakotų, o ne gintųsi ar slėptų informaciją. Atskirkite vaiką nuo situacijos: aiškiai konstatuokite, kad vaikas nėra blogas, tačiau situacija, į kurią jis pateko, yra pavojinga. Normalizuokite pagalbos prašymą: pabrėžkite, kad kreiptis pagalbos yra teisingas sprendimas, net jei vaikas jau atliko tam tikrus veiksmus. Užduokite aiškinamuosius, atvirus klausimus:
  - Kas parašė ir per kokią platformą?
  - Kokie buvo prašymai ar užduotys?
  - Ar buvo siūlomas atlygis?
  - Ar buvo prašoma slėpti bendravimą?
  - Ar buvo grasinama ar daromas spaudimas?
  - Ar yra išsaugotų žinučių, nuotraukų ar kitų įrodymų?
- **Susitarkite dėl saugumo:** kol bandoma išsiaiškinti situaciją, vaikas privalo nevykdyti jokių prašymų, nieko neperduoti, nefotografuoti ir nesusitikti su nepažįstamais asmenimis.

IV. Reagavimo algoritmas (tėvams, mokyklai / įstaigai)

Užtikrinkite saugumą čia ir dabar. Jei vaikas turi įtartina daiktą ar kalba apie paketą, nurodykite jo neliesti, tučtuojau atsitraukti, informuokite administraciją ir, jei reikia, nedelsiant skambinti 112.

Išsaugokite informaciją. Paprašykite vaiko parodyti susirašinėjimą; fiksuo­kite ekrano nuotraukas (su vartotojo vardu, data / laiku), išsisaugokite nuorodas į profilius, kanalų pavadinimus. Neprašykite vaiko visko ištrinti – taip gali sunaikinti svarbius įrodymus. Neskatinkite vaiko, kad savarankiškai kontaktuotų su galimu verbuotoju ar bandytų išspręsti situaciją pats. Venkite patys asmeniškai grasinti ar kontaktuoti su galimai pavojingais asmenimis.

1. **(Mokyklai / įstaigai) Informuokite tėvus (globėjus)** ir suderinkite bendrą veiksmų planą (tais atvejais, kai tai gali kelti papildomą riziką vaikui, vadovaukitės įstaigos vaiko saugumo procedūromis).
2. **Praneškite kompetentingoms institucijoms.** Jei kyla įtarimų dėl verbavimo ar įtraukimo į priešišką veiklą, susisieki­te su VSD telefonu +370 700 70 007 arba el. paštu pranesk@vsd.lt (įvertinę situaciją, ir su policija).
3. **Suteikite emocinę paramą ir užtikrinkite tęstinę pagalbą.** Įvertinkite, ar vaikui reikia psichologo, socialinio pedagogo, atvejo vadybos; planuokite prevencinį darbą klasėje / grupėje.